

MONITOR CHIŃSKI

WYDANIE SPECJALNE - MAJ 2016

16 maja 1966 r. rozpoczęła się w Chinach „wielka proletariacka rewolucja kulturalna”. W wydaniu specjalnym przedstawiamy dokładne zestawienia chronologiczne wydarzeń w Chinach okresu 1966-1969 oraz krótki komentarz. Materiał opracował prof. Dominik Mierzejewski.

MONITOR CHIŃSKI

**WYDANIE SPECJALNE - MAJ
2016**

„Rewolucja kulturalna”: chronologia wydarzeń

ROK 1965

5 listopada: artykuł Yao Wenyuana opublikowany w szanghajskim dzienniku „Wenhui bao” *O nowym dramacie historycznym „Dymisja Hai Ruia”*. Tekst ten stał się początkiem dyskusji na temat konieczności zmian w Chinach i odsunięcia od władzy „grupy kroczącej drogą kapitalistyczną” z politykami takimi jak Liu Shaoqi i Deng Xiaoping.

ROK 1966

7 maja: list Mao Zedonga adresowany do Lin Biao w którym przewidywano dla armii wiodącą rolę w nadchodzących zmianach ustrojowych w Chinach. „Cały naród miał stać się jednym obozem wojskowym” – pisał Mao Zedong. Wszyscy mieli być przygotowani do wojny a samowystarczalność podniesiono do rangi podstawowego elementu chińskiej gospodarki.

16 maja: „Okólnik z 16 maja” formułował podstawowe zmiany w państwie, które miały być oparte na krytyce klasowej. Precyzował on zadania nowego ruchu: „należy skrytykować i potępić Wu Hana oraz pokaźną liczbę innych antypartyjnych i antysocjalistycznych przedstawicieli burżuazji”. Dążono do zmian rewolucyjnych, bo jak pisano: „istnieje cała grupa takich przedstawicieli burżuazji w KC i we wszystkich organach

16 maja 1966 r.:
początek
„rewolucji
kulturalnej” w
Chinach. Zgodnie
z wydanym
„Okólnikiem”
rozpoczęto walkę
na płaszczyźnie
kultury i sztuki
umożliwiając tym
samym przejęcie
inicjatywy
politycznej przez
Mao Zedonga.

partyjno-rządowych, zarówno na szczeblu centralnym jak i na szczeblu prowincji, miast wydzielonych i regionów autonomicznych”.

25 maja: pierwsza „gazeta wielkich znaków” na terenie Uniwersytetu Pekińskiego ukazała się, napisana przez studentkę Nie Yuanzi, „gazeta wielkich znaków” (*dazibao*) oskarżająca rektora Lu Pinga i władze miejskie o sabotaż działań rewolucji kulturalnej. Był to początek włączenia młodzieży do „rewolucji kulturalnej”.

31 lipca -1 sierpnia: listy Mao Zedonga do studentów. W kilku listach, tuż przed XI Plenum VIII Zjazdu KPCh – skierowanych do studentów Uniwersytetu Qinghua, Mao Zedong zwracał się o poparcie dla demaskowania klas posiadających, kapitalistów, imperialistów, rewizjonistów, i „wszystkich innych biegnących za nimi psów” .

5 sierpnia 1966r. Mao Zedonga pisze pierwszą gazetę wielkich hieroglifów – *Bombardować sztaby*. Co jest początkiem chaosu, który wkrótce ogarnia całe Chiny.

1-12 sierpnia: XI Plenum KC VIII Zjazdu KPCh. W przyjętej 16. punktowej „Rezolucji KC KPCh w Sprawie Wielkiej Proletariackiej Rewolucji Kulturalnej” określono, główny nurt przemian w Chinach. Za główny cel uznano zwalczanie burżuazji, która mimo, że została obalona to nadal usiłowała wykorzystywać starą ideologię, kulturę, obyczaje klas wyzyskiwaczy, a jej głównym celem było „skorumpowanie mas”. Zadaniem partii miało być mobilizowanie mas w celu pozbawienia „klas posiadających prawo bytu”. Masy miały odgrywać rolę przewodnią: „trzeba ufać masom, polegać na nich i respektować ich inicjatywy”. Planowano skoncentrować wszystkie siły na walce z „garstką ultralewicowej prawicy burżuazyjnej i kontrrewolucyjnych rewizjonistów”.

22 listopada: pełny skład Centralnej Grupy ds. Rewolucji Kulturalnej. W oficjalnym komunikacie podano skład CGRK do której weszli: Chen Boda, Jiang Qing, Wang Yechung, Liu Qiqien, Zhang Zhunqiao oraz Chang Pinghua, Wang Li, Kuan Feng, Qi Benyu, Mu Xin, Yao Wenyuan, Xie Changhou, Liu Weichen, Yang Chilin a Tao Zhu i Kang Sheng byli doradcami grupy.

grudzień: lewicowe teksty w „Renmin ribao”. Wang Li, Jia Yixue i Li Xin w artykule *Dyktatura proletariatu i wielka proletariacka rewolucja kulturalna* zdecydowanie opowiadali się za linią „polegania na masach”: „masy mają prawo występować z krytyką wobec polityki całej partii i wszystkich organów. Mogą krytykować kadry kierownicze wszystkich szczebli, bez względu na ich zasługi w

przeszłości, ich pozycję i wiek”.

ROK 1967

1 stycznia: założenie teoretyczne „rewolucji kulturalnej”. „Renmin ribao” publikuje artykuł *Przeprowadzić Wielką Proletariacką Rewolucję Kulturalną aż do końca*. Formą, jaką przyjęto w realizacji rewolucji kulturalnej była kampania „walka – krytyka – naprawa”. Według założeń teoretycznych miało to prowadzić do stworzenia komitetów rewolucyjnych na zasadzie trójsojuszu (armia – rewolucyjne kadry – masy), oczyszczenia szeregów klasowych, uproszczenia struktury administracyjnej poprzez skierowania kadry do pracy fizycznej a ostatecznie odbudować i uporządkować partię. Włączenie armii do trójsojuszu miało zatem spotęgować zwycięstwo w „rewolucyjnej walce” o kształt państwa: „wróg klasowy najbardziej obawia się ChAL-W, najbardziej obawia się rewolucyjnego trójstronnego sojuszu, w którym uczestniczy kadra wojskowa” – pisano na łamach „Dziennika Ludowego”.

styczeń: utworzenie komun ludowych. Na wzór Komuny Paryskiej utworzono podobne struktury w Szanghaju i w prowincji Heilongjiang.

11 lutego: posiedzenie Biura Politycznego. Podczas posiedzenia Biura Politycznego z udziałem przedstawicieli CGRK doszło do polemiki między wojskowymi Ye Jianyingiem i Xu Xiangqianem a chcącymi wprowadzić rewolucję kulturalną w szeregi wojskowe Kang Shengiem i Chen Bodą. W oparciu o dyskusję dotyczącą zmian w armii, Chen Yi bronił odsuniętych Liu Shaoqi, Peng Zhena, Bo Yibo, Liu Lantao i An Ziwena, którzy w opinii wicepremiera byli popierani przez przewodniczącego Mao Zedonga. Spór przerodził się jednak w szerszą polemikę na temat sensu rewolucji kulturalnej a Chen Yi uznał bunty za nonsensowne: „buntować się? Przeciwko komu? Przeciwko mnie? Dlaczego nie pójdziecie do Wietnamu buntować się przeciwko imperializmowi amerykańskiemu? Odrzucacie interesy partii? Nie chcecie dobra kraju? Jestem przeciwny rozlepianiu gazetek wielkich liter (dazibao) na ulicach. Należy strzec tajemnic państwowych, wychodzić z pozycji interesów partii” – mówił Minister Spraw Zagranicznych. W wyniku polemiki rozpoczęto kampanię przeciwko „starym kadrom” m.in. Chen Yi, Tan Zhenlin oraz Xu Xiangqian, którzy na przełomie lutego i marca jednak musieli złożyć samokrytykę. Postawę „starych towarzyszy” okrzyknięto mianem „wstecznego wiatru lutowego”.

1 sierpnia: „gorące lato” 1967 r. „Czerwonogwardziści” (hongweibing) i „buntownicy” (zaofan) przejmują władzę. W miesięczniku „Hongqi” (Czerwony Sztandar) opublikowano artykuł uznający kampanię przejmowania władzy przez

buntowników za obowiązującą.

od 9 sierpnia: w Kantonie trwały walki uliczne. Według relacji Konsulatu Generalnego PRL w Kantonie władze nienależycie dbały o ochronę placówek zagranicznych, gdyż ochrona konsulatu PRL składała się tylko z czterech, nieuzbrojonych milicjantów. Wydział Zagraniczny Komitetu Prowincjonalnego KPCh miasta zabronił opuszczania placówek przez pracowników dyplomatycznych.

wrzesień: seria publikacji m.in. Yao Wenyuana i Jiang Qing. W tekstach publikowanych na łamach „Renmin ribao” ultralewicowe grupy dochodziły do wniosku, że przyjęte założenia prowadziły do rozpadu partii i miały negatywny wpływ na siły zbrojne.

ROK 1968

22 marca: zmiany w armii. Komitet Centralny, Rada Państwowa, Komisja Wojskowa przy KC oraz CGRK przy KC uznały, że Yang Chengwu – pełniący obowiązki szefa sztabu generalnego, Yu Lipin komisarz polityczny sił lotnictwa wojskowego, Fu Zhongbi komendant stołecznego garnizonu „popełnili poważne błędy” i rekomendowały usunięcie z zajmowanych stanowisk.

26 sierpnia: Yao Wenyuan opublikował w „Renmin ribao” artykuł: „*Klasa robotnicza ma kierować wszystkim*”. W tekście tym nawiązywał do konieczności wykorzystania klasy robotniczej w budowaniu socjalizmu w Chinach. Był to sygnał do zmniejszania roli studentów w zachodzących przemianach w ChRL.

5 września: zakończono budowę komitetów rewolucyjnych w Tybecie i Xinjiangu.

13 – 31 października: XII Plenum VIII Zjazdu KPCh. Członkowie grupy „wstecznego wiatru lutowego” zostali uznani za „najbardziej szkodliwy element” od czasu zakończenia XI Plenum. Na początku obrad przewodniczący uznał, że największym zwycięstwem rewolucji było „zdefiniowanie wroga i jego rozpoznanie”. „Stare kadry” – Chen Yi, Ye Jianyinga i Xu Xiangqiana oskarżono o spowodowanie nieładu organizacyjnego w strukturach wojskowych. Yao Wenyuan uznał natomiast, iż inicjatywa „starych kadr” próbowała zweryfikować osądy i krytykę Liu Shaoqi, Deng Xiaopinga i Chen Yuna. Huan Yongsheng – szef sztabu generalnego określił Zhu De i Nie Rongzhena jako „starych prawicowych oportunistów”. Jednak kluczowym „osiągnięciem” zwolenników Mao Zedonga było ostateczne usunięcie Liu Shaoqi z zajmowanych stanowisk. Podczas plenum zaproponowano również uproszczenie statutu, ten z 1956 r. zawierał 9 rozdziałów

i 60 artykułów, proponowany przed IX Zjazdem tylko 6 rozdziałów i 12 artykułów. Połączenie artykułów IV i V w jeden artykuł V pt. *Struktura organizacyjna partii w terenie i w armii*. Pominęto artykuły dotyczące organów kontroli partyjnej, stosunków między partią a organizacjami młodzieżowymi i roli grup partyjnych w organizacjach pozapartyjnych. Ponadto Lin Biao uzyskał aprobatę Mao dla usunięcia z partii i życia publicznego Luo Ruiqinga, He Longa, Yang Chengwu, Yu Lijina i Fu Chongbi. Mimo szeroko zakrojonej kampanii usuwania politycznych oponentów nie udało się pozbawić wpływów: Xu Xiangqiana, Chen Yi, Nie Rongzhena i Ye Jianyinga. Tym samym pozostała (prawdopodobnie celowo pozostawiona przez Mao Zedonga) grupa, która mogło racjonalistycznie prowadzić chińską politykę zagraniczną.

ROK 1969

1 – 14 kwietnia: IX Zjazd KPCh. W referacie partyjnym Lin Biao podkreślił znaczenie rewolucji kulturalnej dla zjednoczenia mas, postępów w gospodarce, nauce i technice. Ostateczne zwycięstwo proletariackiej linii Mao Zedonga było możliwe po rozbiciu rewizjonistycznej linii reprezentowanej przez Liu Shaoqi. Mao Zedong i Lin Biao postrzegali doświadczenia chińskiej rewolucji przez pryzmat ZSRR: „Kiedy Chruszczow doszedł do władzy i zwłaszcza kiedy rewizjoniści radzieccy połączyli się w jeden gang z imperialistami Stanów Zjednoczonych oraz reakcjonistami Indii i innych krajów, by rozpętać na wielką skalę kampanię antychińską, Liu Shaoqi i jego gang wściekli się jeszcze bardziej”. Mao Zedong powrócił do władzy a Lin Biao został mianowany na jego następcę.

KOMENTARZ

„Rewolucja kulturalna” to okres 1966-1969 w którym przewodniczący Mao Zedong wrócił do władzy. Interpretując dziś te wydarzenia należy wskazać na dwa pozornie odległe od siebie wątki: powrót do władzy Mao Zedonga oraz zagrożenia zewnętrzne dla bezpieczeństwa Chińskiej Republiki Ludowej. Wprowadzony chaos miał na celu jedno zadanie: pokazanie państwa w rozkładzie i przypisanie winy oponentom Mao Zedonga. W tym celu wykorzystano po raz pierwszy w historii Komunistycznej Partii Chin element pozapartyjny – studentów. Ci niesieni „rewolucyjnym zapałem” doprowadzili do wojny domowej, występując przeciwko rodzicom, nauczycielom i dawnym świętościom. Po krótkim okresie chaosu, określanym jako „gorące lato” 1967 r. zdecydowano o wprowadzeniu armii do systemu politycznego Chińskiej Republiki Ludowej. Taki chaos mógł przecież być opanowany tylko przez wojsko. W ten sposób zrealizowano plan z listu z 7 maja 1966 r. a cały kraj stał się obozem wojskowym. Z jednej strony Mao wrócił na „barkach” walki kulturalnej prowadzonej przez jego żonę Jiang Qing, z drugiej wykorzystał potencjał byłej IV armii polowej i marszałka Lin Biao. Wszystko zakończyło się „sukcesem”, bo na IX Zjeździe KPCh w kwietniu 1969 r. było wiadomo kto rządzi w Chinach. Oponenti byli zdegradowani a Liu Shaoqi „chiński Chruszczow nr 1” zmarł kilka miesięcy wcześniej. To wewnętrzna geneza wydarzeń z okresu 1966-1969. Jednak jak sugerują niektórzy chińscy badacze „rewolucja kulturalna” była reakcją na zagrożenie zewnętrzne w postaci agresywnej polityki USA w Wietnamie oraz konflikt ideologiczny ze Związkiem Radzieckim. Twierdzą oni, iż było to bardzo racjonalne posunięcie gdyż w tym okresie Chiny przeprowadzały kolejne testy nuklearne a w 1967 r. przeprowadziły udaną próbę z bombą wodorową. Tym samym przy ograniczonych możliwościach technologicznych koncepcja „wojny ludowej” lansowanej przez Mao i Lin Biao stanowiła istotny mechanizm odstraszania i budowała silną pozycję Chin na arenie międzynarodowej. Tym samym Chiny weszły w „trójstronny” układ i rozpoczęły wielką grę z Waszyngtonem i Moskwą.

Te dwa podejścia pozornie odległe od siebie mogą jednak układać się w spójną całość. Osoba „wielkiego sternika” wraca do władzy, militaryzuje kraj i broni Chiny przed atakiem ze strony „imperialistów”. Schemat dość znany w systemach totalitarnych. Jednak takie podejście nie wskazuje na koszty jakimi się to wszystko odbyło. Idzie tu mianowicie o koszty społeczne. Zerwane więzi rodzinne, zniszczenie tradycyjnej struktury konfucjańskiej doprowadziło do większych kosztów, które materialnie nie są do oszacowania.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

